

IBDIS

Editor: Florea Firan

We know
books

Redactor: Claudia Miloicovici

Tehnoredactare și copertă: Georgiana Oprescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
LASCU, IOAN

Creație și valoare. Curente, scriitori, cărți / Ioan Lascu; editor Florea Firan – Craiova: Scrisul Românesc Fundația-Editura, 2023

ISBN 978-606-674-337-2

I. Firan, Florea (ed.)

821.135.1.09

© Ioan Lascu

© Scrisul Românesc

Fundația-Editura, Craiova, 2023

Tel./fax: 0722.753.922; 0251.413.763

Email: scrisulromanesc@yahoo.com

IOAN LASCU

CREAȚIE
ȘI VALOARE

CURENTE, SCRITORI, CĂRȚI

Scrisul ^{SR}Românesc
Fundația – Editura

Contents

Cuvânt înainte	5
CAPITOLUL I	
Scriitori și cultură națională.....	9
Eminescu. Prejudecată și adevăr critic	11
Fenomenul Irina Mavrodin	16
O cercetare monumentală	21
Local și național	25
A gândi și a scrie românește.....	32
Macedonski și simbolismul.....	40
Componentele livrăști ale operei sadoveniene	46
Mereu singur printre poeți.....	54
În labirintul romanului	58
Teatrul, o fuziune prin timp.....	61
Marin Sorescu față cu „reacțiunea”	66
Dezhumarea unui cadavru: controversatul „caz Sorescu”	72
Evadarea din poezie	78
Univers, filosofie, poezie.....	83
Terapia prin cuvinte	89
Orașul subtil	95
Poate fi uitat postmodernismul?... ..	101
Optzecismul – o generație, un spirit	108
Personalitatea poeților optzeciști.....	116
Antipopular. Antinațional. Anticultural	124
Cultura națională fără frontiere	130
Banatul în memoria secolului	138

CAPITOLUL II

Avangarda literară dadaism și suprarealism.....	145
„Dada exista înainte de dada”	147
Tristan Tzara – scurtă poveste cu incurabilul teribilist	152
O mișcare aparent banalizată scurtă istorie	159
Magnetismul scriiturii automate	165
A fi suprarealist până la capăt	170
Obsesia suprarealismului	176
A râde printre coșmaruri	180
Contradicția lui Éluard	186
Un caz discret: grupul suprarealist român	190
Trădarea suprarealismului	198
Omul cu chipul ascuns	202
Un suprarealism vegetal. Și nu numai.....	210

CAPITOLUL III

Scriitori franceziclasici, moderni, contemporani.....	217
Actualitatea unei „cărți de geniu”	219
Realism, mimesis și ficțiune	224
Descendența lui Rimbaud în poezia secolului XX	228
Rimbaud – aventura existențială	232
Poetul cu pingele de vânt.....	238
Rimbaud risipitorul	242
Mitul Rimbaud.....	246
Contradicția lui Valéry.....	253
Drieu la Rochelle: între uitare, controversă și blam.....	260
Henri Michaux – discursiv și incompreensibil	267

O carte de neuitat.....	272
Existențialismul lui Jean-Paul Sartre	278
„A fi liber înseamnă a fi responsabil”	284
Ieșirea din impasul existențial	288
Sartre – între contingent și transcendent.....	292
Francis Jeanson – angajament și revoltă	296
Albert Camus – îndoiala și certitudinea de a fi.....	301
În miezul absurdului.....	305
Sfidare, deriziune, amoralism.....	310
Un angajament dincolo de limite	314
Morala care ucide.....	318
O chestiune pur franceză.....	322
Albert Camus și Algeria	329
Romanul existențialistraportul biografie-operă la Albert Camus..	333
Cum se tace în și despre poezie	338
Goncourt 2016	342
După Goncourt, Premiul Renaudot 2016	347
Renaudot 2017	353
Premiul Renaudot 2018. Și altele.....	358
Salonul cărții, Paris 2018	362
Prix Goncourt 2022	366

EMINESCU. PREJUDECATĂ ȘI ADEVĂR CRITIC

Este o evidență: ne aducem aminte de Eminescu de Ziua Culturii Naționale și, din când în când, de ziua morții lui, adică 15 ianuarie și 15 iunie. Este evocat, este elogiât, este proslăvit. Este stagnant, Eminescu este scaldat în ape stătătoare. Ale cântecelor inspirate de poezia și de figura sa, ale invocării poeziei, mai rar ale prozei, și mai rar ale publicisticii. Eminescu este îmbălsămat, mumificat, „mortificat” cum remarcă (și) Nicolae Manolescu în debutul capitolului din *Istoria critică a literaturii române* din 2008. Eminescu este poetul național, poetul nepereche, este geniul literaturii române. Este... cu adevărat așa. Însă tot așa Eminescu este sufocat prin astfel de poncife și clișee. Și iarăși, tot așa, Eminescu a devenit o prejudecată. Este cunoscut majorității din manualele școlare, eventual din cele câteva romane compuse după poemele sale: *Pe lângă plopii fără soț*, *Mai am un singur dor*, *De ce nu-mi vii*, *Și dacă...*, *Codrule, codruțule (Revedere)*... Mai nou, de la radio și televiziune, atâta cât sunt ascultate și vizionate emisiuni de știri, evocări, momente festiv(ist)e. Eminescu a devenit o mumie celebră, precum Tutankamon. Un „rege al poeziei” care l-a detronat pe „veselul Alecsandri” și zace acum, îmbălsămat, în cea mai luxoasă criptă a panteonului literaturii române. În fiecare an, la 15 ianuarie, i se trag clopotele, i se fac slujbe de pomenire, la propriu, i se dedică encomioane clamoroase, i se pomădează genialitatea, cohorte de închinători se pleacă în fața idolului, a statuii Eminescu. Sau, dimpotrivă, este coborât de pe soclu și asemuit cu farisei din aceste cohorte ce se vor vizibile și sonore.

„Or să vie pe-a ta urmă în convoi de-nmormântare,/ Splendid
ca o ironie, cu priviri nepăsătoare/.../ Iar deasupra tuturor a va
vorbi un mititel,/ Nu slăvindu-te pe tine... lustruindu-se pe el/
Sub a numelui tău umbră. Iată tot ce te așteaptă./ Ba să vezi...
posteritatea este încă și mai dreaptă./ [...] / Măgulit e fiecare/
Că n-ai fost mai mult ca dânsul. Și prostaticile nări/ Și le umflă
orișicine în savante adunări/ Când de tine se vorbește. S-a-nțeles
de mai nainte/ C-o ironică grimasă să te laude în cuvinte./ Astfel
încăput pe mâna a oricărui, te va drege/ Rele-or zice că sunt toate
câte nu vor înțelege...”

Profetic era poetul gândind la posteritatea-i în *Scrisoarea I*, publicată în *Convorbiri literare* în februarie 1881. Și-a prezis și de laudători, și de detractori. Ce își dorea, în ultimă instanță, Eminescu? Singur a spus-o în testamentarul poem *Mai am un singur dor*:

„Mai am un singur dor:/ În liniștea serii/ Să mă lăsați să mor/
La marginea mării;/ Să-mi fie somnul lin/ Și codrul aproape,/
Pe-ntinsele ape/ Să am un cer senin./ Nu-mi trebuie flamuri,/ Nu
voi sicriu bogat,/ Ci-mi împlețiți un pat/ Din tinere ramuri.” Și
așa mai departe...

Poemul, publicat întâia dată în *Ediția I-a Maiorescu* din 1883, este considerat de Nicolae Manolescu în a sa *Istorie critică...* drept cea mai reușită poezie a lui Eminescu:

„O capodoperă este în schimb *Mai am un singur dor*, în cea dintâi dintre cele patru variante publicate de Maiorescu [...]. În aceasta, împăcarea cu ideea morții, nepăsarea ataractică, nu mai par, ca în *Odă*, nici emfatic, nici contrafăcute.” (*Istoria critică...*, p. 390).

Despre *Odă (în metru antic)* Nicolae Manolescu spune că este o poezie nespecifică lui Eminescu, care seamănă mai mult cu o traducere. Spiritul critic al *Istoriei...* sale nu se dezmente. Poate fi însă o opinie greu acceptată sau deloc de către aceia, profesori,

critici și cititori, care, decenii de-a rândul au consacrat *Odă (în metru antic)* drept cea mai profundă poezie eminesciană, mai cu seamă datorită versului „Nu credeam să-nvăț a muri vreodată...”, după unii cel mai frumos, mai adânc vers scris de poet!

Ca să nu încremenească în nemurire, Eminescu trebuie recitit, reinterpretat, revalorizat. În fond, fiecare generație este îndreptățită la noi repuneri în discuție, la noi opinii critice, la noi interpretări, la o nouă receptare, în definitiv. În *Istoria critică...* Nicolae Manolescu emite, fără menajamente, destule aprecieri incomode privitoare în special la poeziile lui Eminescu, cele mai multe la postume. Combate în acest sens teza lui Ion Negoïtescu din *Poezia lui Eminescu*, care spune că *poezia plutonică* ce corespunde postumelor „vine mai din adânc” decât *poezia neptunică*, este superioară antumelor, nimic mai mult decât „poezia formelor legale ale naturii”. Fidel principiului scrierii la două mâini, una a sa, proprie, cealaltă a criticilor care au abordat din varii unghiuri operele scriitorilor, Manolescu aduce în discuție idei din bibliografia eminesciană recentă și, cu atât mai mult, clasică. Pe Ion Negoïtescu îl regăsește printre... clasici. Tot acolo sunt G. Călinescu (în primul rând), Titu Maiorescu, autorii de ediții monumentale, Perpessicius și Dimitrie Vatamaniuc, dar, probabil, și Petru Creția cu *Testamentul unui eminescolog* (1998) și Ioana Em. Petrescu cu *Eminescu, modele cosmologice și viziune poetică* (1978) ca și, s-ar putea, Dan C. Mihăilescu cu *Perspective eminesciene* (1982). Aș aminti și de *Eminesciana* lui Perpessicius din 1971. Lor li se adaugă, după 2000, Nicolae Georgescu: *Eminescu și editorii săi* (2000), Ioana Bot: *Eminescu – poet național român* (2001), Monica Spiridon: *Eminescu, proza jurnalistică* (2003), Caius Dobrescu: *Eminescu* (o monografie, 2004) și Ion Stanomir: *Eminescu – tradiția ca profecție politică* (2008). Sunt amintiți și contestatarii de la *Dilema* (1998) care și-au reunit apoi textele în volumul *Cazul Eminescu* (1999): „Eminescu n-a mai avut parte [de o asemenea contestație] de pe

LIBRIS | We know books

vremea *Revistei contemporane* a lui Petre Grădișteanu, cu un veac și un sfert înainte.” (*Istoria critică...*, p. 378). Sigur că bibliografia Eminescu este imensă, iar Nicolae Manolescu se referă doar la o parte reprezentativă și, mai ales, actuală, ceea ce înseamnă redescoperire, revalorizare și noi contribuții pertinente ale criticilor și istoricilor de azi, unii încă tineri și fără inhibiții.

Nu încape îndoială că cel dintâi care l-a extras pe Mihai Eminescu dintre șabloane și metafore vetuste a fost G. Călinescu. A făcut-o cu deplină pricepere și pasiune. În anii '30 ai secolului trecut, G. Călinescu a publicat *Viața lui Mihai Eminescu* (1932), unde, după unele voci critice mai recente, l-a cam idealizat pe Luceafăr. A urmat *Opera lui Mihai Eminescu* (1934), în două volume. Primul releva aspecte legate de *Descrierea operei. Cultura. Eminescu în spațiu și timp*, iar cel de al doilea, mai complex, trata despre *Filozofia teoretică. Teme romantice. Cadrul psihic. Cadrul fizic. Tehnica interioară. Tehnica exterioară*. Erau abordate poezia, proza, dramaturgia, nu și publicistica, puțin studiată înainte de aparițiile edițiilor critice de opere complete. G. Călinescu îi rezervă peste 30 de pagini lui *Mihai Eminescu (1850-1889)*, cu subtitlul *Poetul național*, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941). Spre deosebire de *Istoria critică...* a lui Manolescu, capodopera lui G. Călinescu are o bogată și incitantă iconografie iar textul istorico-critic este împănat cu nenumărate citate, majoritatea din opera eminesciană. G. Călinescu este echilibrat și obiectiv, atras constant de inedit și de amănuntul biografic. În primele 3-4 pagini G. Călinescu se ocupă așadar de biografia lui Eminescu. Recitindu-l ne reamintim câteva imagini mai puțin... ideale despre un adolescent Eminescu fără bani și uneori în zdrențe, cel plecat în turnee cu trupele teatrale Tardini-Vlădicescu, Iorgu Caragiale sau Mihail Pascaly, ori într-un periplu ardelean pentru a cunoaște concret provinciile românești. G. Călinescu afirmă că „Activitatea literară a lui Eminescu se întinde pe ceva mai mult decât zece ani”.

Se poate face o corectură: șaptesprezece ani, începând cu poema *La mormântul lui Aron Pumnul* (1866) și încheind cu plecarea de la *Timpul* (1883). Divinul critic nu abordează însă publicistica eminesciană, cum spuneam puțin cunoscută la acea dată, ceea ce face Nicolae Manolescu pe parcursul a aproape zece pagini.

Recitirea acestor opere, clasice sau recente, este mereu lămuritoare și stimulativă pentru a ieși din prejudecata Eminescu și pentru a căuta noi puncte de vedere și noi unghiuri de abordare a personalității și operei sale.

FENOMENUL IRINA MAVRODIN

O ptesprezece autori cunoscuți, profesori universitari, cercetători, critici literari, esești, editori și traducători, se regăsesc în cuprinsul volumului *Poetica amintirilor: Irina Mavrodin – un portret fragmentar*, apărut de curând la Editura „Cartex” din București. De realizarea lui s-au ocupat Alina Ioniță, Anne-Marie Codrescu și Patricia Apostol în calitate de coordonatori. *Poetica amintirilor...* reprezintă mai întâi un demers unanim de a omagia personalitatea plurivalentă, ilustră, a Irinei Mavrodin – profesor universitar, conducător de doctorate, teoretician în domeniul poietică/ poetică, istoric literar, poet și traducător neobosit din literatura franceză. În altă ordine de intenții cartea se constituie într-o însumare de amintiri, portrete-evocări, referințe critice despre biografia și opera Irinei Mavrodin ca și traduceri dedicate ei din poezia lui Mihai Eminescu și din creația proprie. Traducătorii care semnează versiunile respective în limba franceză sunt Mircea Ardeleanu și Michel Wattremez. Volumul este structurat în cinci părți și un epilog abordând problematica deja sugerată: I. *Cultura ca modus vivendi*, II. *Glasul amintirilor*, III. *Interpretări în contrapunct*, IV. *Licăriri prin pânza amintirilor*, V. *Traducerea ca act de creație. Tribut Irinei Mavrodin*. Se cuvine să fie menționate numele colaboratorilor: cunoștințe și prieteni apropiați, foști studenți și doctoranzi, scriitori, profesori și cercetători științifici. Partea întâi, axată pe biobibliografia Irinei Mavrodin, este alcătuită și semnată de Alina Ioniță. Partea a doua, cea mai întinsă, îi reunește pe Valeriu Râpeanu, Mircea Ardeleanu, Genoveva Preda, Constantin Zaharia, Rodica Brad, Dumitra Baron, Maria-Otilia

Oprea, Cristina Rhea, Rodica Stoicescu, Patricia Apostol și Alina Ioniță. Partea treia cuprinde contribuțiile semnate de Odile Riondet, Nicolas Cavailles, Ioan Lascu, Cassian-Maria Spiridon, Maria-Cristina Pârveu și Anne-Marie Codrescu. Partea a patra, poetic intitulată *Licăriri prin pânza amintirilor*, include numele Elena Ciocoiu, Genoveva Preda (din nou) și Alina Ioniță. Partea a cincea este afectată traducerilor despre care deja am făcut mențiune. Întregul volum a fost proiectat și cu gândul de a comemora 10 ani de la plecarea din această lume a Irinei Mavrodin, survenită în seara de 21 mai 2012, cu trei săptămâni (douăzeci și una de zile!) înainte ca ea să împlinească vârsta de 83 de ani. Ideea de a alcătui un volum omagial a prins contur „În primăvara anului 2019, celebrând 90 de ani de la nașterea Irinei Mavrodin (1929-2011)” odată cu organizarea și derularea simpozionului cu tema *Irina Mavrodin – Poetica amintirilor*.

Pentru a (re)aduce în fața potențialilor cititori, cunoscători sau nu ai personalității și operei Irinei Mavrodin, vom apela cel mai mult la secțiunea întâi care reconstituie imaginea ei vie oglindită prin și în cultură și este „un omagiu adus contribuției autoarei la patrimoniul cultural român și european.” Așadar *Cultura ca modus vivendi* se compune din *Retroscopii biografice*, *Mărturii în facsimil* și *Portret în imagini*. Retroscopiile urmăresc firul biografic al Irinei Mavrodin depănat cronologic. Mărturiile acesteia, au fost alese din cărțile de interviuri și eseuri dintre care esențiale sunt *Spațiul continuu* (1972), *Uimire și poiesis* (1999), *Cvadratura cercului* (2001), *Partea și întregul. Eseuri sau obsesii fragmentare* (2009), interviuri, prefețe și postfețe la volumele unor traduceri. Viața Irinei Mavrodin a fost plină, densă, dar nu ferită de suspansuri. A văzut lumina zilei la Oradea, la 12 iunie 1929, într-o familie de intelectuali – tatăl, un strălucit profesor de franceză, iar mama, un apreciat medic oftalmolog. A fost primul copil, urmat de

încă doi frați, Maria (n. 1937) și Alexandru (n. 1939). La început norocul i-a surâs:

„În familia mea a domnit o mare iubire. [...] O mare iubire, care însemna armonie și încredere deplină unii față de alții. O bună energie, dar și un calm, o seninătate, atât de rare în zilele noastre. Am înmagazinat mari rezerve de lucruri bune pentru sufletul și mintea mea în perioada cât am trăit în preajma părinților mei, rezerve din care îmi trag încă puterea și acum.” (*Poetica amintirilor*, p. 17).

Au fost elemente și energii faste care și-au pus amprenta pe spiritul Irinei Mavrodin pentru întreaga ei existență. Prima cumpănă s-a ivit odată cu refugiul familiei la Focșani, din cauza ocupării Ardealului de Nord de către Ungaria horthystă. Însă tot răul spre bine fiindcă la Focșani va urma gimnaziul, își va forma o excelentă cultură generală și va citi enorm: „M-am născut – spre a spune așa – cu o carte în mână. Casa noastră era plină de cărți, iar tata ținea foarte mult ca noi, copiii, să citim, știa să ne facă să iubim la nebunie cărțile, lectura.” (p. 20). Atunci a început formarea intelectuală a viitoarei profesoare și scriitoare. La sfârșitul războiului s-a întâmplat să vină a doua grea încercare: tatăl ei este arestat fiind condamnat fără a fi judecat la trei ani de închisoare. După absolvirea gimnaziului și a liceului, în 1949, vor urma studiile universitare, Irina fiind decisă să devină profesor de franceză după exemplul tatălui său. S-a înscris la Facultatea de Filologie a Universității din București, în 1950, nu fără emoții fiindcă: „Admiterea la facultate era o problemă de dosar și te duceai cu inima strânsă.” (p. 29). A venit perioada studenției timp în care Irina Mavrodin a strălucit terminând facultatea ca șefă de promoție. I-a avut profesori pe Tudor Vianu, Valentin Lipatti și Ion Brăescu, iar între colegi o întreagă pleiadă de viitori scriitori de notorietate: Modest Morariu, Mircea Ivănescu, Nichita Stănescu, Valeriu Râpeanu, Petre Stoica, Matei Călinescu, Paul Miclău, Maria

Carpov, Dan Grigorescu, Silvia Kerim. Cu Modest Morariu și cu Mircea Ivănescu va lega prietenii pentru toată viața. Începe activitatea de traducere la Editura de Stat pentru Literatură, viitoarea Editură „Univers”. La încheierea studiilor universitare conducerea facultății îi propune să rămână la catedră ca preparator. Era în 1954. Trece apoi cu multă durere peste momentul arestării fratelui ei, Alexandru, în 1956, din pricina participării la demonstrațiile anticomuniste ale studenților. Nu după multă vreme, Alexandru, devenit cu greu medic asemenea mamei lui, s-a îmbolnăvit și în final a decedat.

Activitatea de profesor a însemnat schimbarea programului de studii, Irina Mavrodin introducând cursuri despre marii scriitori francezi – mai întâi Marcel Proust, Arthur Rimbaud, Stéphane Mallarmé, Paul Valéry, apoi Albert Camus, Nathalie Sarraute, Noul Roman Francez și atâtea altele. Debutază ca traducător, în 1967, cu o antologie din opera Doamnei de Staël, iar ca poet în 1970, cu volumul intitulat simplu *Poeme*. Urmează numeroase opere traduse din mari scriitori francezi și alte cărți de poezie. În 1985 o mare decepție o încearcă – este pensionată pe nedrept la numai 56 de ani pe motiv că, la acea vârstă, Irina Mavrodin era doar lector universitar.

Activitatea profesională și de creație a Irinei Mavrodin a înregistrat apogeul după 1989. Relațiile culturale cu Occidentul, îndeosebi cu Franța, se intensifică. Editura „Actes Sud”, în colecția „Lettres roumaines”, înființată la propunerea Irinei Mavrodin (1990), publică numeroase traduceri din importanți scriitori români. Îl traduce pe Emil Cioran în paralel cu Marcel Proust. În 1993 începe colaborarea cu Facultatea de Litere din cadrul Universității din Craiova. I se oferă gradul de profesor asociat. Aici va susține cursuri de literatură franceză, de poietică/ poetică, de traductologie și va coordona masteratul de poietică/ poetică (1996-2004). Va îndruma numeroși doctoranzi, ca și la universitățile

din Sibiu și Suceava. Tot în 1993 statul francez îi acordă titlul de „Chevalier des Arts et des Lettres” ca o recunoaștere a valorii operei și a eforturilor de promovare a culturii și literaturii franceze pe plan european. La Craiova colaborează intens cu revista și Editura „Scrisul Românesc”, unde publică mai multe cărți de poietică/poetică și volume de poezie. În 1997 „Scrisul Românesc” i-a conferit premiul „Opera omnia”, iar în 2003 premiul pentru poezie ce a răsplătit *Centrul de aur*, unul dintre cele mai valoroase volume scrise de Irina Mavrodin. Alte volume apărute la Editura „Scrisul Românesc” au fost *Poietică și poetică* (reeditare, 1998), *Uimire și poiesis* (1999), *Operă și monotonie* (2004), *Despre traducere: literal și în toate sensurile* (2006), *Partea și întregul. Eseuri sau obsesii fragmentate* (2009), *Autoscopii, autoficțiuni sau Câmpul cu maci* (2013).

De-a lungul a aproape șase decenii, Irina Mavrodin a desfășurat o activitate colosală de creație și traducere, concretizată în douăsprezece cărți de poezie, treisprezece volume de critică și teorie literară și peste patruzeci și cinci de opere ale unor mari scriitori traduse din franceză. Între traduceri strălucește opera integrală a lui Marcel Proust și Albert Cohen cu *Frumoasa domnului* (1300 de pagini).

O CERCETARE MONUMENTALĂ

Operă „monstruos de utilă”, așa cum am început expunerea la o lansare de la Primăria Craiovei, este *Destinul unei reviste – Ramuri 1964-2005*, semnată de Florea Firan. Apărută, de fapt, în două volume, căci primul (2005) cuprindea perioada 1905-1947, *Destinul unei reviste* este, cred, dacă nu singura, cel puțin una din foarte rarele bibliografii exhaustive ale unei publicații românești. Editura *Scrisul Românesc* și-a făcut nu numai o datorie de onoare din realizarea și din publicarea ei, ocazionată și de sărbătorirea centenarului *Ramuri*, ci și o operă de cercetare de o imensă utilitate pentru oricare specialist sau simplu cititor, dornici să scormonească în arhiva revistei pentru a căuta cutare sau cutare material, pentru a-și face o impresie generală asupra orientărilor și conținutului revistei în întreaga ei istorie. Economia de efort investigativ este indubitabilă: altă dată se consumau zile, ba chiar săptămâni pentru asemenea demersuri, pe câtă vreme acum se ajunge cu ușurință direct la sursă. Caracterul sistematic al lucrării concură la o utilizare facilă atât de necesară: ea este organizată pe capitole conform cu genurile literare: folclor, poezie, proză, teatru, eseu – teorie, istorie și critică literară, evocări, aniversări, comemorări, note despre cărți și reviste, lingvistică, literatură străină, științe, filozofie, religie și, în sfârșit, editoriale. Aranjată apoi, în fiecare capitol, alfabetic după numele autorilor (în cadrul secțiunilor pe autori titlurile sunt inserate cronologic, în ordinea aparițiilor revistei), masiva bibliografie *Ramuri* face lumină într-un hățiș aparent impenetrabil. Între altele, așa se poate cântări

și contribuția (cantitativă, la prima vedere), dar și persistența unor colaboratori ai revistei de-a lungul vremii.

Bibliografia completă *Ramuri* probează și monumentalitatea unei reviste centenare, și statutul de adevărată instituție de cultură dobândit prin calitate, combativitate pozitivă și profesionalism, augmentate în timp. Îmi vine din când în când în minte momentul istoric de la Conferința de pace de la Paris, după Primul Război Mondial, când delegația României prezentă la negocieri, pentru a obține recunoașterea României Mari, demonstrând că aceasta era o țară perfect guvernabilă, a pus pe masă colecțiile revistelor *Convorbiri literare* și *Viața românească* și gestul nu a fost nicidecum dezavuat, ba dimpotrivă. Între altele, *Viața românească*, reprimenită, împlinește și ea, în acest an, 2006, un secol de la prima apariție. Alături de acestea două – *Convorbiri literare* și *Viața românească* –, alături de *Familia* de la Oradea, revista *Ramuri* poate sta fără teama de a fi umbrită pentru că durabilitatea ei nu este decât rodul strădaniilor atâtor oameni perseverenți, scriitori și oameni de cultură mari și mici, conștienți de necesitatea unor tribune ale propagării spiritului național și ale tezurării lui.

Apariția operei bibliografice care se încheie cu numărul 11 din 2005 al *Ramurilor*, exact înaintea sărbătorii centenare, este, fără îndoială, un merit incontestabil al scriitorului Florea Firan, un „infatigabil răscolitor de arhive”, așa cum inspirat îl etichetează Gabriel Coșoveanu în prefața volumului II. Asiduitatea și volumul uriaș de muncă, spiritul mereu treaz pentru realizarea unei lucrări de calitate, prin fișarea și ordonarea unui material extrem de vast, dar și spiritul critic discret și nepărtinitor care l-a călăuzit, așa cum se observă din studiul introductiv și din viziunea de ansamblu asupra lucrării, sunt tot atâtea atribute ale unui cercetător și filolog de remarcabilă probitate și valoare. Nu am de gând să exagerez aducându-i laude lui Florea Firan, ci doresc doar să subliniez încă o dată, efectiv, valoarea inestimabilă a *Destinului*

unei reviste – *Ramuri 1905-1947* (vol. I) și *Ramuri 1964-2005* (vol. II). Încercări similare au mai existat în Craiova – una, de mai mică întindere, aparține, dacă nu greșesc, lui Romulus Diaconescu, iar alta, mai amplă, pe suport electronic, se datorează colectivului de la Biblioteca Universității din Craiova, coordonat de Octavian Lohon. Fără a diminua cu ceva utilitatea lucrărilor anterior menționate, revin și spun că singura care este exhaustivă și cel mai bine ordonată și structurată îi aparține lui Florea Firan.

Cu un gând... simptomatic, Florea Firan a solicitat, închipuind, poate, „un joc al vârstelor”, ca la primul volum prefața să fie semnată de Constantin M. Popa, iar postfața de Gabriel Coșoveanu. În cazul celui de al doilea volum lucrurile s-au inversat, ceea ce vrea să ne sugereze că cercetarea este abordată într-o perspectivă istorică și rămâne deschisă pentru noile generații de exegeți, autorul însuși gândindu-se de pe acum la volumul următor. O tentativă perfect realizabilă, din moment ce excursul bibliografic atât de precis printr-un „secol de *Ramuri*” este deja concretizat în forma celor două tomuri ce însumează peste 1500 de pagini.

În *Ramuri 1964-2005. Studiu monografic*, plasat înainte de etalarea întregii bibliografii a perioadei, Florea Firan trece în revistă activitatea redacțională, redactorii-șefi și colaboratorii de marcă la care îi alătură și pe cei mai consecvenți. Doar o simplă înșiruire (selectivă) a numelor poeziilor care au semnat în paginile revistei în răstimpul 1964-1989 este mai mult decât convingătoare: Eugen Jebeleanu, Miron Radu Paraschivescu, Geo Dumitrescu, Emil Botta, Nichita Stănescu, Sașa Pană, Adrian Maniu, Ștefan Augustin Doinaș, Ștefan Roll, Gellu Naum, Nina Cassian, Leonid Dimov, Ion Bănuță, Ion Caraion, Constanța Buzea, Mircea Ivănescu, Tudor George, Grigore Hagiu, Florin Mugur, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Violeta Zamfirescu, Virgil Carianopol, Constantin Nisipeanu, Daniela Crăsnaru, Gabriel Chifu, Ioana Dinulescu, între ei aflându-se și numeroși autori originari de prin partea locului.